

Список використаної літератури

1. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку “Я у Світі”/ наук. кер. та заг. ред. О. Л. Кононко. – 3-тє вид., випр. – К. : Світич, 2009. – 430 с.
2. Кононко О. Л. Плекаємо в малечі почуття самовартісності /Олена Леонтіївна Кононко. – Х. : Ранок, 2008. – 141 с.
3. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка : Навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів / Тамара Іллівна Поніманська. – К. : Академвидав, 2006 – С. 210–394.

В. Б. Нечерда,
м. Київ

Ресурсне забезпечення формування превентивного виховного середовища

У статті розглянуто проблему ресурсів, що ними має бути забезпечене превентивне виховне середовище з метою грамотної і вчасної психолого-педагогічної допомоги, корекції і реабілітації учнів.

Ключові слова: превентивне виховне середовище, психолого-педагогічна допомога, корекція, реабілітація.

На сьогодні недостатність чи відсутність батьківського контролю, незахищеність у соціальному й побутовому житті, неможливість самовиявлення, байдужість чи агресивність з боку батьків, розгубленість при виборі життєвих орієнтирів і цінностей призводять до поширення різного роду девіацій у поведінці підростаючого покоління. Особистість багатьох сучасних школярів, на жаль, вирізняє підвищена тривожність, відсутність уміння співпереживати, спілкуватися і співробітничати, неповага до дорослих і однолітків, цинізм, що часто надалі стають різними формами насильства та агресії, злочинами, скоєними неповнолітніми. З огляду на це, у шкільній практиці необхідним є формування й міцне закріплення у свідомості й поведінці неповнолітніх позитивних установок і мотивів, значущих ціннісних орієнтацій. “Для попередження негативних явищ у навчальному закладі необхідна грамотна, послідовна робота з корекції відхилень у поведінці дітей, глибокий аналіз чинників, причин і обставин, що обумовлюють, спричиняють окремі вчинки. Сьогодні дуже актуальна проблема орієнтації нинішніх і майбутніх педагогічних працівників на попередження негативних явищ, корекцію вад важковиховуваних. Завдання превенції і корекції відхилень у поведінці неповнолітніх вимагають поглиблення знань вихователів та вчителів у структурі цих явищ, причинах і чинниках їх походження” [2, с.25].

Превентивне виховання має сприяти формуванню в учнів моральних почуттів, які регулювали б їхню поведінку: почуття законності обраної мети, правомірності шляхів і засобів її реалізації, відповідальності. Але сучасним дітям з кожним днем все важче розуміти світ, який їх оточує, орієнтуватись на високі моральні цінності, дедалі важче чинити опір негативним явищам дійсності, вони зневірюються у власних силах, втрачають надію бути почутими. У виховному середовищі – у школі, родині – дитина має – свідомо чи неусвідомлено – відчувати тонкий вплив і ненав’язливу підтримку. Відтак превентивне виховне середовище має бути сприятливим для дитини, вміло організованим у виховних цілях для формування позитивних якостей особистості. А для цього воно має бути достатньо

забезпеченим ресурсами, що нададуть можливість вихователям створювати умови для самовизначення і самореалізації дитини, надавати їй комплексну психолого-педагогічну допомогу та за необхідності реабілітацію.

На сьогодні в багатьох закладах ведеться картотека психолого-педагогічного супроводження учнів. Професійні психологи вчасно інформують вчителів і батьків про результати досліджень (тестування, анкетування, моніторингу) і здійснюють психологічну просвіту, проводять консультивання з учасниками навчально-виховного процесу, сприяють співпраці батьків з учителями.

Наразі багато психологів, особливо шкільних, зайнялися розробленням і написанням різного роду програм та курсів, метою яких є підвищення рівня самосвідомості дитини, створення умов для її самореалізації і саморозвитку. “Ці курси, як правило, проводяться в урочному режимі чи у форматі тренінгу. Вони є певною цікавою несподіванкою для дітей і вважаються актуальними і потрібними, на думку батьків. Уявляється надзвичайно важливим розробити загальний підхід, такі курси, що дозволяли би оформлювати провідну діяльність школярів, які належать до різних прошарків суспільства, і, особливо, дітей “групи ризику”. Це можуть бути тренінгові курси із розвитку навичок спілкування, побудови міжособистісних відносин, самопізнання і пізнання інших, розвитку критичного мислення чи уміння розв’язувати конфлікти, розвиток креативності, толерантності тощо” [1, с. 14].

Справді, у навчальних закладах все частіше методику тренінгових занять залучають при корекційній роботі з “важкими” учнями, оскільки у невимушеній обстановці під час тренінгу легше визначити рівень агресії, акцентуації характеру. Крім того, упродовж тренінгу можливо запобігти, а іноді й усунути взагалі, певні неприйнятні особистісні якості учня та його негативні стани: замкнутість, страх, надмірну тривожність, шкідливі звички. Дитина стає здатною до якісно нових дій та особистісного самовираження. Така інтерактивна форма роботи сприяє також психологічній допомозі дітям - сиротам, напівсиротам та учням, схильним до правопорушень. Після тренінгів – як відзначають психологи, соціальні педагоги та класні керівники – набагато легше та ефективніше проводяться з такими дітьми індивідуальні бесіди, вдаліше відбувається їхня участь у гуртковій роботі, у них починають розвиватися творчі здібності, іноді навіть виникає інтерес до публічної діяльності.

На сьогодні для проведення занять у формі тренінгів у школах виділяються окремі приміщення, більш зручні для подібної форми навчання і виховання. Приміщення, обладнання, книги, речі – усі ці нефінансові матеріальні ресурси, безперечно, необхідні для створення комфортного превентивного виховного середовища. Однак основним є людський ресурс – ті вчителі-предметники, соціальні педагоги, соціальні працівники, психологи, реабілітологи, активні учні також, що забезпечують успішність виховної діяльності. Саме завдяки цьому ресурсові у безлічі шкіл проводяться, крім неодмінних інтерактивних занять із школярами та вчителями, презентаційні тренінги для батьків для встановлення партнерства з родиною, розширення діапазону діяльності дорослих і дітей, корекційні тренінги для батьків з метою

розвитку комунікативних здібностей дорослих, що дає їм змогу краще розуміти свою дитину та її потреби. Іноді можемо спостерігати підготовку лідерів для допомоги вчителю і проведення роботи серед однолітків за методикою “рівний-рівному”. Такі волонтери надзвичайно ефективно сприяють орієнтації інших школярів на громадські інтереси, спілкування на засадах взаємної довіри і співробітництва. Тренінговий напрям, що набуває у школах все більшої актуальності, уможливує врахування вікових та індивідуальних особливостей школярів, розвиток в учнів позитивних якостей, налаштування вихованців на позитивне світосприйняття – а це слугує профілактичним методом у багатьох кризових життєвих ситуаціях.

Крім інтерактивного навчання – тренінгових методів, у школах поширеними стають акції, спрямовані на розширення кола інтересів учнів, їхню соціальну активність, уміння спілкуватись, висловлювати й відстоювати власну думку: “круглі столи”, дебати, творчі конкурси, робота з періодичною пресою. Усе це виховує в учнів почуття відповідальності, громадянську позицію, подає зразки духовно-моральної поведінки і морально-правової культури. Учніське самоврядування з кожним роком стає все більш помітним за своєю ефективністю ресурсом для формування превентивного виховного середовища. Воно виховує і розвиває в учнів лідерські якості, емпатійність і креативність мислення, викликає в них бажання самореалізуватися і самовдосконалитися, “формує навички правової поведінки в суспільстві, ініціює розробку кодексу поведінки учня, його демократичне обговорення і подальше чітке дотримання..., залучає учнів до усвідомленої і систематичної участі у вирішенні важливих питань у житті класу та школи” [4, с.56].

На сьогодні школи все частіше використовують методичну скарбничку – додаткові та цікаві матеріали для допомоги класним керівникам і вчителям-предметникам при підготовці виховних годин, батьківських зборів, інформаційних хвилин, загальношкільних заходів. При цьому активно використовуються освітні ресурси Інтернету. Багато шкіл мають власні сайти, де педагоги можуть знайти необхідну літературу для проведення занять, посилання на необхідні школярам кінофрагменти та мультфільми, а батьки – ознайомилися з корисними порадами: як спілкуватися з дитиною, як формувати сприятливий для розвитку дитини мікроклімат в родині, щоб стосунки з нею були і залишалися щирими й відвертими.

До основних видів інформаційних ресурсів, що нині активно використовуються школами для формування превентивного виховного середовища, належать: спеціальна література – авторські спецкурси, методичне забезпечення; буклети, листівки, брошури, видані з нагоди певних акцій; рекламна продукція (плакати, стенди, присвячені формуванню здорового способу життя чи толерантного спілкування, наприклад); інформація у ЗМІ про благодійні заходи за участі шкіл та соціально-педагогічні програми; інформаційна мережа Інтернет (інформаційно-пошукові сервери, спеціалізовані сторінки для вчителів і батьків тощо); усна інформація фахівців та волонтерів.

Застосування необхідних для формування превентивного виховного середовища ресурсів забезпечує “ефективне засвоєння знань, термінове відпрацювання набутих вмінь і навичок, формування важливих психологічних

установок, фізичну і психологічну розрядку учнів, підвищує авторитет вихователів, покращує психологічний клімат” [3, с. 105]. Таким чином, формується позитивне світовідчуття дитини, виробляються засоби ефективної комунікації і подальшої соціальної адаптації, що дає школяреві змогу відчувати задоволення від життя та приймати навколишній світ таким, який він є.

Список використаної літератури

1. Кириченко В. І. Виховний простір: сутність і технологія створення / В. І. Кириченко, Г. Г. Ковганич // Постметодика. Превентивне виховання. – 2009. – С. 7-16.
2. Оржеховська В. М. Превентивна педагогіка : навч. посіб. / В. М. Оржеховська, О. І. Пилипенко. – Черкаси : Вид. Чабаненко Ю. – 2007. – 120 с.
3. Пономаренко В. С. Мониторинг и оценка эффективности влияния школьных профилактических программ в Украине // Повышение эффективности профилактических программ для подростков и молодежи в странах Восточной Европы и Центральной Азии. Мат. регион. конференции по профилактике ВИЧ и формированию здорового образа жизни в образовательной среде / под ред. А. А. Глазырина, Т. А. Епоян, Г. Ли, А. Ампар. – Москва : БЭСТ-Принт. – С. 102–105.
4. Школа толерантності: шлях до формування толерантного суспільства: навч.-метод. посібник. Орловська Н. М., Осатюк Н. А., Томчишина Т. П., Шенгілевич С. Г. – Чернівці – Київ : Букрек, 2012 – 504 с.

С. А. Ничкало,
м. Київ

**ЗАСТОСУВАННЯ ТВОРІВ МИСТЕЦТВА АРХІТЕКТУРИ В
ЕСТЕТИЧНОМУ ВИХОВАННІ ШКОЛЯРІВ**

У статті розкрито питання оптимізації технологій естетичного виховання школярів, зокрема – використанню в них творів мистецтва архітектури.

Ключові слова: *технології естетичного виховання, мистецтво архітектури.*

Важливе значення естетичного виховання у становленні всебічно розвиненої, духовної, креативної особистості, корисної для суспільства і здатної до успішної самореалізації в житті, не потребує доведення. Це підтверджено як багатьма теоретичними працями, так і практичною роботою педагогів, що займаються естетичним вихованням школярів на уроках мистецтва, а також у позакласній і позашкільній формах цієї діяльності.

Розмаїття мистецтв, його видів, напрямів, жанрів, стилів, технік забезпечує таке ж розмаїття можливостей у виборі методів і технологій здійснення навчально-виховних завдань засобами музики, театру, кіно, художньої літератури, хореографії і, звичайно ж, образотворчого мистецтва. Останнє, поряд з музикою, посідає провідне місце в системі естетичного виховання дітей і молоді.

Образотворче мистецтво охоплює традиційні види художньої діяльності з тисячолітньою історією: живопис, скульптуру, графіку, а також декоративне мистецтво; у ХХ ст. до нього долучилися художня фотографія і дизайн, в останні півстоліття – такі оригінальні й неоднозначні явища постмодерну, як інсталяція та перформанс. Кожен з них наділений арсеналом власних засобів художньої виразності, що зумовлюють особливості взаємоспрямованого